

להורות

ראש השנה

ר' נח אשכנזי זצ"ל נתן

אכילת הסימנים הגשמיים בכחם
לפעול סימנים טובים

איתא בכריתות (ו) אמר אבי השתא דאמרת סימנא מילתא הוא, יהא רגיל אינש למיכל בריש שתא קרא ורוביא כרתי סילקא ותמרי. וקשה, איך ע"י אכילה פועל סימנים טובים? אך אתי שפיר, כי בזה רואים גודל כחם של ישראל, שאפילו באכילת גשמיות בכחם לפעול סימנים טובים, כי אוכלים לשם שמים. וע"כ נאמר (נחמיה ח' י) בר"ה "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושילחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם", ר"ל כי אתם אוכלים לשם שמים והיינו חדות ה'. וזה שאוכלין תפוח בדבש, שתפוח רומז על גשמיות **כתוס' (ברכות לז)** ד"ה בורא, ודבש הוא ר"ת ד' עה ב'ינה ש'כל, שממתיקין הגשמיות ברוחניות.

ענין אכילת תפוח בדבש

א.

הרמ"א ז"ל בדרכי משה (או"ח סי' תקפ"ג סק"ג) כתב בשם מהרי"ל, שלוקחין תפוח בליל ראש השנה, כדי לרמוז על שדה תפוחים הידוע הנרמז

במקרא (תולדות כ"ז כ"ו) ראה ריח בני כריח השדה עכ"ל. והיינו כש"ס תענית (כ"ט): כריח שדה של תפוחים. וענינו יש לומר, עפ"י"מ דאמרו **(שבת פח)** למה נמשלו ישראל לתפוח? לומר מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע עיי"ש. ומבואר שישאל נהגו לפנים משורת הדין, שהרי מדרך העולם שאין אדם מקבל על עצמו דבר לעשותו מבלי שידע אם יוכל לעמוד בדיבורו, וכהא ד**שבת פח** דאמר ההוא צדוקי לרבא עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו. ולכן בראש השנה אשר אז בריות בו יפקדו, הנה אם השי"ת ימצה עומק הדין, מי יעמוד לפניו בדין, ולכן אוכלין תפוח אשר פריו קודם לעליו וזה רומז שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ועשו לפנים משורת הדין, וא"כ בדין הוא שגם השי"ת יתנהג עמנו מדה כנגד מדה בלפנים משורת הדין, ויוציא לאור משפטינו לזכות ולחיים.

ומה שטובלין התפוח דוקא בדבש, י"ל למאי שכתב הר"מ אלשיך ז"ל (שיר השירים ד' י"א) בפסוק "דבש וחלב תחת לשונך", כי הדבש רומז על בחינת נעשה, כי הוא נעשה על ידי מעשה הדבורים הלוקטות הדבש מעשבים ופרחים, וחלב

להו

רומז על בחינת נשן מאליו מדם החי ונעשו וזה רומז על מצוור ובראש השנה שרצ הקדמת ישראל נעש תפוח בדבש אשר שני הקדמת נעשה לנשמע טובה לישראל שגם ו לפנים משו

ג. גם י"ל טעם לאכילו השנה בדבש, ענ בתפוח נרמז שם הוי' חותכים תפוח ברו הגרעינים עשר נקודו יו"ד, והגרעינים חמו ה"א, והגבעול שאוד צורתו כאות ו', וד שבתחתית התפוח ר האחרונה, והוא ש וטובלים אותו בדבש גמורה של מדת הר מדת הדין כלל. וכע פרי עץ חיים (שער כ') על השולחן בליל ראש השנה, כי הם ארבע נ

pe
hiked to
in an
apple

ת"כ"ז כ"ז) ראה ריח בני כריח
 והיינו כש"ס תענית (כט):
 ל תפוחים. וענינו יש לומר,
 ו (שבת פח.) למה נמשלו
 ל לומר מה תפוח זה פריו
 יף ישראל הקדימו נעשה
 : ומבואר שישראל נהגו
 הדין, שהרי מדרך העולם
 כל על עצמו דבר לעשותו
 גם יוכל לעמוד בדיבורו,
 פח.) דאמר ההוא צדוקי
 זיזא דקדמיתו פומייכו
 בראש השנה אשר אז
 , הנה אם השי"ת ימצה
 יעמוד לפניו בדין, ולכן
 שר פריו קודם לעליו וזה
 ישראל נעשה לנשמע
 שורת הדין, וא"כ בדין
 ת יתנהג עמנו מדה כנגד
 שורת הדין, ויוציא לאור
 נו לזכות ולחיים.

תפוח דוקא בדבש, י"ל
 : הר"מ אלשיך ז"ל (שיר
 זסוק "דבש וחלב תחת
 רומז על בחינת נעשה,
 ל ידי מעשה הדבורים
 מעשבים ופרחים, וחלב

רומז על בחינת נשמע שהחלב נהפך
 מאליו מדם החי ונעשה חלב בלא מעשה,
 וזה רומז על מצוות רוחניות עיי"ש.
 ובראש השנה שרצונינו לעורר זכות
 הקדמת ישראל נעשה לנשמע, אוכלין
 תפוח בדבש אשר שניהם מרמזין על ענין
 הקדמת נעשה לנשמע וכו"ל, וזוהי מליצה
 טובה לישראל שגם הקב"ה יתנהג עמנו
 לפנינו משורת הדין.

ב.

גם י"ל טעם לאכילת תפוחים בראש
 השנה בדבש, עפי"מ ששמעתי כי
 בתפוח נרמז שם הוי"ה ברוך הוא, שאם
 חותכים תפוח ברוחבו נראים סביב
 הגרעינים עשר נקודות הרומזים על אות
 יו"ד, והגרעינים חמש רומזים על אות
 ה"א, והגבעול שאוחזין בו את התפוח
 צורתו כאות וי, וחמש עלים קטנים
 שבתחתית התפוח רומזים על אות ה"א
 האחרונה, והוא שם מדת הרחמים.
 וטובלים אותו בדבש לרמז על המתקה
 גמורה של מדת הרחמים בלי תערובת
 מדת הדין כלל. וכענין זה כתב בסה"ק
 פרי עץ חיים (שער כ"ה פ"ז), שטוב לקרות
 על השולחן בליל ראש השנה מסכת ראש
 השנה, כי הם ארבע פרקים נגד ד' אותיות

שם הוי"ה
 ברוך הוא
 יו"ד
 ה"א
 וי
 חמש עלים

הוי"ה עכ"ד. והיינו כדי לעורר רחמים על
 ידי השם של מדת הרחמים.

ג.

גם י"ל טעם שטובלים התפוח בדבש וכן
 המוציא טובלין בדבש, למאי שכתב
 רבינו יונה במס' ברכות (מג.), כי הדבש
 אם נפל בו חתיכה של איסור אעפ"י
 שהאיסור נמוח בתוך הדבש, כיון שדרך
 הדבש להחזיר הדבר שנפל לתוכו לדבש,
 לכן כדבש דיינינן ליה ומותר עכ"ד. והנה
 זה חידוש גדול, שלא זה בלבד שהדבש
 אינו נאסר, אלא גם האיסור נהפך להיות
 היתר. וזוהי בחינה של תשובה מאהבה,
 שאמרו חז"ל (יומא פז) שעל ידי תשובה
 מאהבה הזדונות נעשין כזכות, והעבירה
 נהפכת להיות מצוה. ולרמז זה אוכלין
 דבש לרמז שנוכה שהזדונות ייפכו
 לזכיות על ידי תשובה מאהבה, כדוגמת
 הדבש המהפך את האיסור להיתר. וזה
 שנאמר (שיר השירים ד' י"א) "דבש וחלב
 תחת לשונך", כי טבע הדבש להפוך הכל
 לדבש, וכמו כן טבע החלב-שדם נעקר
 ונעשה חלב (בכורות ו), ושניהם רומזים על
 תשובה מאהבה שזדונות נהפכין לזכיות,
 וזוכין לזה ע"י לימוד התורה שמביא
 לידי אהבת ה'. והיינו תחת לשונך, שאף

בלימוד פה - וכענין ונשלמה פרים שפתינו - זוכין לזה.

ד.

ועוד י"ל טעם לאכילת תפוח, עפ"י אמרם (שבת פח.) למה נמשלו ישראל לתפוח לומר מה תפוח זה פרוי קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע עיי"ש. וזה רומז שישראל רוצים לעשות רצון ה' תמיד, ואף אם לפעמים המעשה אינו בשלימות אבל מחשבתם תמיד לטובה. ועפ"ז אתי שפיר הא דאמרו בגמרא שם, "עד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו", אמר רב עדיין חביבותא גבן דכתיב נתן ולא כתיב הסריח, וכתבו תוס' דנתן הוא לשון חביבות. והיינו דאע"ג דישראל חטאו היינו רק במעשה אבל במחשבתם נשארו בטובתם, והיינו נתנו ריח, שריח התפוח - הרומז על הקדמת נעשה לנשמע - בשעת מתן תורה, עדיין נשאר בהם, וכנאמר (ישעיה י"א ג) "והריחו ביראת ה'". וזה שאמרו ז"ל (סנהדרין לז.) "וירח את ריח בגדיו" אלא תקרי בגדיו אלא בוגדיו עיי"ש, לומר שאפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרמון, וזה נרמז בשדה תפוחים שהקדימו נעשה לנשמע. ולכן בראש השנה שרצונינו להמליץ טוב על ישראל,

אוכלין תפוח להזכיר שישראל הקדימו נעשה לנשמע ומחשבתם נשארת תמיד לטובה, והוא כענין ריח שדה תפוחים שכתב מהרי"ל.

ה.

ויש לומר עוד טעם, על פי מש"כ תוס' ברכות (לו.) ד"ה בורא, לפרש נוסח הברכה בורא נפשות רבות וחסרונם וז"ל, בורא נפשות רבות וחסרונם כמו לחם ומים שאי אפשר בלא הם, ועל כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי, כלומר על כל מה שבועלם שגם אם לא בראם יכולין העולם לחיות בלא הם, שלא בראם כי אם לתענוג בעלמא כמו תפוחים וכיוצא בהן עכ"ל. הרי דתפוחים הוא דבר שהם לתענוג בעלמא ואינם מן ההכרח. ולרמז זה אוכלין בראש השנה דוקא תפוחים, כי אז נדונים על המזונות וכאמרם בבבלי (טו.) כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה ועד יוכ"פ, ומבקשים שהקב"ה ימציא לנו מזונותינו בכל השנה לא רק מה שהוא מן ההכרח, אלא בהרווחה והרחבה כענין התפוח שהוא יותר מן ההכרח. ומטבילין אותו בדבש אשר הוא ודאי דבר של תענוג, וזה רומז על הרווחה יתירה, כענין והריקותי לכם ברכה עד בלי די.

ו.

כתב הטור (סי' תקפ"א) לאכול בתחלת מתוק בדבש לומר ד מתוקה. ובמחזור וי"ב שבני צרפת נהגו לא תפוחים אדומים. ובו הג"א לאכול דבש חי (ח"א עמוד קכ"ד) דבש בראש השנה, ודבש כי הדבורים דמי נקמה לפעמים כמו ע ומה שיוצא מהן הוא שאנו יוצאין ממדת ד ודוקא חי סימן לחיים מבקשים ומתפללים חיים ו

ומה שכתב דדבש ו יומתק עוד עפ' לטבילת תפוח בדבש יונה ברכות (נג.) די כל מה שנפל לתו על תשובה מאהבו נעשין כזכיות. ונרז דבורים, ולרמז זה יע דו

יובקטבאין ראש השנה

ו להזכיר שישראל הקדימו
 ז ומחשבתם נשאר תמיד
 י כענין ריח שדה תפוחים
 י שכתב מהרי"ל.

ה.

י טעם, על פי מש"כ תוס'
 ז ד"ה בורא, לפרש נוסח
 י נפשות רבות וחסרונם
 י נפשות רבות וחסרונם כמו
 י ואי אפשר בלא הם, ועל
 י להחיות בהם נפש כל חי,
 י מה שבעולם שגם אם לא
 י העולם לחיות בלא הם,
 י אם לתענוג בעלמא כמו
 י בהן עכ"ל. הרי דתפוחים
 י לתענוג בעלמא ואינם מן
 י זה אוכלין בראש השנה
 י כי אז נדונים על המזונות
 י ה (טז) כל מזונותיו של
 י מראש השנה ועד יו"כ פ,
 י ז"ה ימציא לנו מזונותינו
 י רק מה שהוא מן ההכרח,
 י והרחבה כענין התפוח
 י ההכרח. ומטבילין אותו
 י ודאי דבר של תענוג, וזה
 י ה יתירה, כענין והריקותי
 י רכה עד בלי די.

ו.

טעם שמתפללים תתחדש עלינו שנה
 טובה "ומתוקה"

כתב הרמ"א או"ח (סי' תקפ"ב ס"א) ויש
 נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש
 ואומרים תתחדש עלינו שנה מתוקה. יש
 לומר מה שאומרים גם מתוקה, כי באמת
 מהקב"ה הכל הוא לטובה, אבל אנו
מתפללים שהטובה תהא ניכרת ונרגשת
גם לבני אדם, כמו דבר מתוק שמורגש
 כדבש בפיו.

טעם אכילת ריאה

כתב הטור (או"ח סי' תקפ"ג) ואוכלין ראש
 כבש והריאה לומר נהיה לראש
 ולא לזנב והריאה לפי שהיא קלה. ויש
 לומר עוד טעם לאכילת ריאה, דאמרו
 חז"ל חולין (מ"ט) למה נקרא שמה ריאה?
 שמאירה את העינים עיי"ש. ויש בה
 סימנא טבא. ושור"ר שכ"כ בדרכי משה
 (סק"א) בשם כלבו.

טעם שתקנו לומר שנהיה לראש ולא
 לזנב

איתא בשו"ע או"ח (סי' תקפ"ב ס"ב)
 אוכלים ראש כבש לומר נהיה

כתב הטור (סי' תקפ"ג) באשכנו רגילין
 לאכול בתחלת הסעודה תפוח
 מתוק בדבש לומר תתחדש עלינו שנה
 מתוקה. ובמחזור ויטרי (סי' שכ"ה) כתב
 שבני צרפת נהגו לאכול בראש השנה
 תפוחים אדומים. ובכ"י שם כתב בשם
 הג"א לאכול דבש חי. וכ"כ בלקט יושר
 (ח"א עמוד קכ"ד) דבש חי סימן טוב לאכול
 בראש השנה, ודבש דבורים מן המובחר
 כי הדבורים דמי למשפט כי עושים
 נקמה לפעמים כמו שמוכח מן הפסוקים
 ומה שיוצא מהן הוא מתוק, וסימן לדבר
 שאנו יוצאין ממדת הדין למדת הרחמים,
 ודוקא חי סימן לחיים וריאה ממה שאנו
 מבקשים ומתפללים בר"ה רק בשביל
 חיים עכ"ד.

ומה שכתב דבש דבורים מן המובחר,
 יומתק עוד עפ"י מה שכתבנו טעם
 לטבילת תפוח בדבש עפ"י דברי רבינו
 יונה ברכות (מ"ג) דטבע הדבש שמהפך
 כל מה שנפל לתוכו לדבש, וזה רומז
 על תשובה מאהבה שעל ידה זדונות
 נעשין כזכות. ונראה דזהו רק בדבש
 דבורים, ולדמז זה יש לאכול דבש דבורים
 דוקא.